Voor en over wethouders in spe
Voor die mensen die zich voorbereiden op een mogelijk wethouderschap hebben wij besloten ons wethoudersboek online te zetten. Tevens is voor hen de twee minuten-animatie van mijn proefschrift over wat wethouders nodig hebben interessant. De kern: het is nuttig te investeren in zowel eigen fractie en coalitie als andere raadsfracties (en de griffier). Het college wordt vaak – zeker in het begin – "vanzelf" een "vriendengroep". Partijen doen er overigens goed aan zorg te dragen
voor *meerdere* wethouderskandidaten, zodat wanneer de ene kandidaat bij andere partijen niet goed ligt, de partij niet meteen buiten de boot valt, zie ook dit artikel in Binnenlands Bestuur over de rol van personen tijdens de formatie. Er ligt immers een gezamenlijke opgave om tot een nieuw college te komen dat bestaat uit personen die elkaar versterken en aanvullen. Alleen al daarom is het goed na te denken wie het onderhandelingsteam wordt namens de partij en wat het mandaat van dit team is.

Onderhandelen: wat kan nu en wat moet straks?
Wat kunnen partijen, de griffie en de driehoek burgemeester, gemeentesecretaris en griffier doen om goed voorbereid de avond van 18 maart 2026 in te gaan?
In een ander artikel voor Binnenlands Bestuur over formeren en uitruilen schreef ik ooit: als het om coalitieonderhandelingen gaat zijn er slechts twee regels: als eerste dat er feitelijk geen harde regels zijn en als tweede (maar dat is eigenlijk geen regel maar een natuurwet): uiteindelijk gaat het erom te komen tot een mandaat van tenminste de helft plus één.
Ter illustratie een anekdote: ik was twee keer verkenner, één keer informateur, één keer formateur en één keer voorzitter van het duidingsdebat bij verschillende gemeenten en in geen van de situaties wist ik dit een week van tevoren.
Wel is het handig om te weten hoe collega-partijen in de wedstrijd staan over onderwerpen zoals: is er animo voor een raadsakkoord, is de grootste partij aan zet voor de formatie, is er behoefte aan een duidingsdebat of moeten vooral data afgesproken worden om na de verkiezingen het proces uit te lijnen, afhankelijk van de verkiezingsuitslag? Let op: afspraken hierover voor de verkiezingen zijn niet noodzakelijk of afhankelijk van de context misschien zelfs niet gewenst, maar het is wel goed om te weten wat de beelden zijn bij de collega-partijen.
In deze fase kan het behulpzaam zijn als partijen zich gezamenlijk laten voorlichten, om zo een gedeeld kennisniveau te hebben.
Ter illustratie: ten aanzien van het begrip "raadsprogramma" bestaan veel misverstanden, bijvoorbeeld dat er gekozen moet worden tussen een raadsakkoord of een coalitieakkoord. In een opiniestuk voor Binnenlands Bestuur heb ik een pleidooi gehouden om raadsprogramma's los te koppelen van collegevorming, omdat raadsprogramma's ook bij een traditionele formatie voor de raad als geheel een nuttig instrument kunnen zijn om na te denken wanneer de raad welk dossier met welke betrokkenheid wil oppakken. Een dergelijk raadsprogramma kan ook na de formatie opgepakt worden.

Overdracht van oude naar nieuwe raad
In onze vorige nieuwsbrief besteedden wij aandacht aan de overdracht van de oude naar de nieuwe raad.

Dit leidde enerzijds tot vragen van gemeenten om met de voltallige raad (en soms aangevuld met het college) na te denken over wat goed gaat en behouden moet blijven in mores, beeldvorming, oordeelsvorming en besluitvorming en ambities voor de toekomst ten aanzien van het samenspel met inwoners en het onderlinge samenspel. Anderzijds begeleiden we ook het gesprek met de driehoek burgemeester, gemeentesecretaris en griffier over wat een sterke raad en een sterk college is en wat de driehoek in de overgang tussen twee bestuursperiodes kan doen om beiden optimaal te laten starten.

Overdracht van presidium en andere commissies richting nieuwe raadsperiode
Tegelijkertijd kregen we ook vragen om te helpen met de overdracht van de diverse werkgroepen en commissies van de raad, dus bijvoorbeeld wat wil het presidium vasthouden voor de nieuwe periode en wat zijn de uitdagingen voor de toekomst? Ook zijn we aan de slag met een auditcommissie: welke onderwerpen horen hier wel en niet thuis en met welke diepgang en waarom vinden leden van de auditcommissie deze commissie zo taai en wat is nodig om deze toegankelijker te maken?

Evaluatie van de rekenkamer
Verder kregen we ook de vraag of de oude raad de opgedane ervaring op dit moment moet benutten voor een 360 graden evaluatie van de rekenkamer. Sowieso is het goed om na te denken wanneer de raad volstaat met een zelfevaluatie van de rekenkamer en in welke context de raad hier zelf regie op wil pakken?

Doorstart als individuele fractie
Ook zien we - zeker bij lokale partijen - de vraag naar teambuilding van fracties nu sommige kandidaten op het punt staan om af te zwaaien, anderen dat niet willen, nieuw talent staat te trappelen en er een speurtocht is naar de toon in de raad om zowel onderscheidend als constructief te zijn.

Politieke theatershow en verkiezingsdebat
Tot slot zijn wij op dit moment bezig met het omvormen van onze theatershow waar we op een toegankelijke manier uitleggen wat politiek wel en niet kan (waarvan we eerder een try-out uitvoerden) richting een opzet voor een luchtig verkiezingsdebat. Wanneer u in uw gemeente ruimte ziet voor ofwel een dergelijke theatershow ofwel vertaling van deze theatershow richting een specifieke doelgroep danwel een verkiezingsdebat, kunt u uiteraard contact met ons opnemen.

We wensen u veel succes in deze spannende periode, waarin iedereen uitgedaagd wordt zichzelf opnieuw uit te vinden en tegelijkertijd zorg te dragen voor continuïteit!

Hartelijke groeten namens met hele team,
Petra Habets

t 030 236 9060
e info@petrahabets.nl
w www.petrahabets.nl